

Престиж учителя в контексте времени

Республика Беларусь живет сегодня в русле объективных законов глобального развития, уделяя огромное внимание эффективному функционированию экономики. Вместе с тем создание ценностей материального порядка – лишь фундамент для построения социально ориентированного государства, в котором системе образования отведено особое, если не приоритетное место. Отечественная образовательная модель, сохранив лучшее из советского наследия – бесплатность, доступность, высокий уровень подготовки, широкую сеть учебных заведений, активно развивается. Несмотря на все модернизации и реформы, незыблемой основой обучения, воспитания и социализации юных граждан Беларуси остается школа. И роль педагога в ней по-прежнему значительна.

Поговорить о том, чем живут сегодня общеобразовательные учреждения страны, обсудить вопросы формирования престижа профессии учителя в современных реалиях редакция журнала пригласила представителей профессионального педагогического сообщества страны.

— **В**ремя девальвировало многие ценности, но школа и учителя, при всей неоднозначности мнений и оценок их работы, остались в списке базовых. Тем тревожнее звучит в общественном диалоге тема падения престижа профессии педагога. К ней постоянно возвращается в своих выступлениях Президент Беларуси Александр Лукашенко, а во время прошлогоднего семинара в БГПУ имени М. Танка она и вовсе стала ключевой в разговоре главы государства со студентами, преподавателями и выпускниками вуза. А что думаете по этому поводу вы?

А. СЯГОДНІК: Школа – гэта не проста адукацыйны, выхаваўчы і культурны цэнтр. Яна мае шырокафарматнае поле дзейнасці і вельмі важная не толькі для дзяцей, а для ўсяго насельніцтва. І ў гэтым кантэксце ад педагога многае залежыць. Бо ён вызначальная фігура і ў навучанні, і наогул у жыцці краіны. Толькі задумайцеся: праз рукі настаўніка праходзяць усе людзі, незалежна ад нацыянальнасці, сацыяльнага статусу. У будучым гэта прадстаўнікі ўсіх прафесій!

І, бясспрэчна, роля настаўніка ў грамадстве значная. Так было заўсёды, пачынаючы з тых часоў, калі Колас пісаў пра Лабановіча. Ды і раней. Так было, ёсць і будзе. Калі ўзяць вёску, дык настаўнік наогул ключавая

фігура ў яе жыцці. Ён не толькі вучыць – гэта грамадскі дзеяч мясцовага маштабу. Дарэчы, і ў горадзе таксама, хоць не так заўважальна.

Р. ЗАХАРИЧ: Нельзя не согласиться с тем, что и жизнь, и общество изменились. Все стало более прагматичным, меркантильным, если хотите. Поменялись и ценности. Престиж образования как такового в современном обществе стал ниже, а престиж учителя напрямую связан с престижем образования. Увы, но большая часть нашего населения, в том числе школьники, родители, да и сами педагоги, сегодня относят профессию учителя к категории непрестижных. Да, никто не отрицает важности учителя для общества, страны, для ее будущего, так как воспитание и обучение – непреходящи. Вряд ли кто-нибудь захочет оспорить и то, что учитель – профессия трудная, сложная, требующая большого напряжения физических, интеллектуальных, эмоциональных, нравственных сил. Это одна из немногих профессий, к которым предъявляются такие высокие требования. Но сложилась парадоксальная ситуация: с одной стороны, учительский труд декларируется как один из самых уважаемых, почетных и ответственных, с другой – социальная привлекательность профессии учителя находится на очень низком уровне.

▲ Президент Беларуси Александр Лукашенко вручает награду «Хрустальный журавль» победителю конкурса «Учитель года Республики Беларусь» учителю истории средней школы № 11 города Молодечно Виктору Жуку. 2014 год

В. ЛУКАШЭВІЧ: Калі я паступала ў ВНУ, то зусім не задумвалася пра адносіны да педагога ў грамадстве. Сярэдняю адукацыю атрымлівала ў Цяглевіцкай сярэдняй школе Зэльвенскага раёна, тут жа набыла і свой першы настаўніцкі вопыт. У школе працавалі і цяпер працуюць сумленныя і творчыя настаўнікі. Выкладчыцай роднай мовы і літаратуры была мая маці. І з дзяцінства я марыла быць падобнай да яе і іншых сваіх педагогаў – безадмоўных, мудрых, працалюбівых, здольных прыйсці на дапамогу ў любую хвіліну. Гэтыя адносіны да працы маіх настаўнікаў і далі галоўны штуршок для выбару прафесіі. Цяпер, калі працую ў гімназіі № 33 г. Мінска, я яшчэ раз пераканалася ў правільнасці свайго выбару.

Зразумела, праблема падзення прэстыжу прафесіі ў краіне сёння існуе. Аднак мне здаецца, прэстыж кожнага чалавека ў любой прафесіі залежыць толькі ад яго асабіста.

– **Александр Иванович, Вы начинали преподавать в школе в конце 1970-х годов. Каким тогда был статус педагога?**

А. СЯГОДНІК: У савецкі час часта гаварылі пра прэстыж працы педагога, пра тое, што настаўнік павінен стаяць на нейкай значнай вышыні ў грамадстве. Але нават і тады

яго не ўзнялі да гэтай вышыні. Прэстыж, напэўна, асабліва ўпаў ў 1990-я гады. Гэта былі цяжкія часы і ў матэрыяльных, і ў маральных адносінах. Вось тады і пайшоў моцны адток спецыялістаў са школы, былі страчаны і статус, і прэстыж...

– **А на каком уровне он сейчас?**

А. СЯГОДНІК: Безумоўна, дно мы прайшлі ўжо. І апошнім часам прыметны пазітыўныя зрухі. Вы паглядзіце, як ідзе камплектаванне педагогічных навучальных устаноў. Зараз выпускнікі школ, якія маюць медалі, паступаюць без экзаменаў у педагогічныя ВНУ. Пераможцаў алімпіяд, не толькі рэспубліканскіх, але і абласных, вучыцца на педагогаў таксама бяруць без экзаменаў. Бачна, як павысіўся прыток выпускнікоў больш падрыхтаваных, больш моцных, і камплектаванне ў ВНУ ідзе больш актыўна.

В. ЛУКАШЭВІЧ: Мне таксама здаецца, што прэстыж педагога ў апошнія гады не падае. Напэўна таму, што дзяржава робіць захады, каб настаўніку было лягчэй. Патроху ідзе павышэнне зарплат, ёсць льготы для тых, хто працуе па кантракце – дабаўляюць дзень да адпачынку, даюць даплату маладым спецыялістам і інш. Па-мойму, і працаваць стала лягчэй – настаўніку не трэба пісаць календарна-тэматычнае планаванне, бо яно ўжо загадзя падрыхтавана. Да таго ж выпускаецца многа метадычнай літаратуры, якая дапамагае ў рабоце...

Р. ЗАХАРИЧ: Все-таки нельзя забывать и о том, что общественной мерой признания важности профессии выступает материальная оценка труда. Согласитесь, ситуация ненормальная, когда представители столь важной и нужной профессии не получают достойного вознаграждения. А ведь в современном обществе степень уважения к человеку часто пропорциональна его материальному достатку.

В то же время хочу отметить, что рост заработной платы учителя и сейчас возможен за счет ее стимулирующей части. Так, учитель, участвующий в различных конкурсных мероприятиях, имеющий высокие результаты своей педагогической деятельности, и теперь имеет более высокую заработную плату. В качестве примера могу сказать, что у нас в школе есть учителя с зарплатой более 7–8,5 млн рублей.

А. СЯГОДНІК: Я перакананы, што лепшы настаўнік заўсёды заўважаны грамад-

ствам. У нас заахвочваецца творчая праца педагога – спецыяльны фонд Прэзідэнта падтрымлівае не толькі таленавітых вучняў, але і іх настаўнікаў. Мясцовыя органы ўлады ўводзяць прэміі для выкладчыкаў, якія падрыхтавалі пераможцаў алімпіяд, адказных спаборніцтваў, мастацкіх конкурсаў. Прынамсі, на Гродзеншчыне так робіцца. Ды сёння ў кожным раёне дзейнічаюць дадатковыя формы заахвочвання педагогаў – гэта і прэміі, і адзнакі маральнага кшталту. Сістэма падтрымкі настаўнікаў, можна сказаць, адладжана.

Дарэчы, ёсць рэгіёны, дзе заробная плата складае не 65 % ад сярэдняй па краіне, а значна больш. Нядаўна ў Польшку праводзілася сумеснае выязное пасяджэнне нашай камісіі і ЦК прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі. Нас цікавіў вопыт Віцебскай вобласці па стварэнні ўмоў для развіцця прафесійнага патэнцыялу і павышэння статусу педагагічных работнікаў. Там зарплата педагогаў ужо складае 103 % у адносінах да сярэдняй па Віцебшчыне. Такі вопыт варты пераймання. І наогул хачу заўважыць: хоць цяпер і няпросты час, але ж пра работнікаў бюджэтай сферы дбаюць, і ў настаўнікаў зарплата стабільная, нават з невялікім ростам, нягледзячы на крызіс...

– Нет сомнений, что зарплата очень важна. А что еще нужно сделать для повышения привлекательности профессии, какие проблемы необходимо решить?

А. СЯГОДНІК: Педагогу, перш за ўсё, патрэбна павага да яго самога, да яго працы. Бо калі мы пачынаем усё зводзіць да грошай, то гэта не зусім карэктна. Заробкі складаюцца такія, як дазваляе эканоміка. І наогул нельга лічыць грошы вызначальнымі ў стварэнні аўтарытэту прафесіі. Па-ранейшаму вялікая праблема ў тым, і пра гэта неаднаразова гаварыў Прэзідэнт Беларусі, што на педагога ўскінулі зашмат абавязкаў. У нашым грамадстве ён адказвае літаральна за ўсё, што звязана з дзецьмі. Бацькі дзяцей аддаюць у школу і проста скідваюць з сябе ўсе клопаты.

В. ЛУКАШЭВІЧ: Сапраўды, пералік абавязкаў настаўніка вялікі – ён павінен і карміць, і сачыць, і забяўляць, і выхоўваць, дарэчы, і саміх бацькоў, а не толькі вучняў. Пералік проста бясконцы. Як такая прафесія можа быць прывабнай?

А. СЯГОДНІК: Хвалюе не толькі тое, што зашмат функцый у педагога. Справа ў ад-

казнасці – ён павінен за ўсё гэта несці адказнасць. І правяраючыя не даруюць пралікаў. Тут ёсць пэўны перагіб.

Р. ЗАХАРИЧ: Мне хотелось бы сказать вот о чем. Учитель порой чувствует себя бесправным перед определенной категорией родителей. Самый веский их аргумент – угроза пожаловаться в вышестоящие инстанции. А причиной может быть все, что угодно: низкая отметка, не так учитель посмотрел на ученика... Думается, нам необходим закон об ответственности родителей за невыполнение своих обязанностей. Да, обязанности родителей прописаны в Кодексе об образовании, но что может сделать школа, если они не выполняются?

А. СЯГОДНІК: У кожнай службы, звязанай з дзецьмі, і ў бацькоў, бясспрэчна, павінна быць свая зона адказнасці. Але закон тут не можа абараніць – трэба, каб было разуменне ў грамадстве. Органы ўлады таксама павінны ў гэтым накірунку працаваць. А вось як навучыць бацькоў паважаць настаўніка, яго працу? Цяжка сказаць.

Але давайце вернемся да заробнай платы. Калі мы аналізуем адток са школы мужчын, выкладчыкаў такіх прадметаў, як матэматыка, інфарматыка, фізіка, дык адразу прасочваецца сувязь гэтай з'явы з невысокімі заробкамі. І калі раней было цяжка ўявіць, што, скажам, фізіку можа выкладаць жанчына, дык зараз не знойдзеш фізіка-мужчыну. Усё на жаночых плячах. На мой погляд, галоўная прычына тут у заробнай плаце, таму што для галавы самі настаўніцкі заробак звычайна вельмі сціплы.

В. ЛУКАШЭВІЧ: Так, зарплата настаўніка трохі заніжана, таму яму і даводзіцца браць дзве стаўкі, а адсюль – вялікая загрузанасць і трата сіл. Хоць асабіста мяне зарплата задавальняе і ў прынцыпе я лічу, што грошы – не галоўнае. Галоўнае – гэта атрымліваць задавальненне ад любімай прафесіі. Праца педагога, як і любая іншая, калі рабіць яе добрасумленна, цяжкая. Аднак бывае, што цяжкасці ствараюць сабе самі настаўнікі: некаторыя пастаянна скардзяцца і на зарплату, і на адносіны ў калектыве, і на вялікае справядства.

– Существует ли опасность, что недооценка педагогического труда приведет к серьезным последствиям, например, появлению в профессии случайных лю-

Председатель
Постоянной комиссии
Палаты прадставіцеляў
Нацыянальнага сабрания
Рэспублікі Беларусь
па адукацыі,
культуры і навуцы
Александр СЕГОДНИК

Директор
государственного
учреждения образования
«Средняя школа № 5
г. Сморгонь»
Раиса ЗАХАРИЧ

Преподаватель физики
и информатики гимназии
№ 33 г. Минска,
победитель конкурса
Министерства образования
и БелТА «Мая Беларусь»
Вероника ЛУКАШЕВИЧ

дей? Не опоздали ли мы с исправлением ошибок?

Р. ЗАХАРИЧ: Говоря об опасностях, таящихся в недооценке учительского труда, хочу напомнить слова американского президента, которые он сказал после полета в космос Юрия Гагарина: «Космос мы проиграли за школьной партией». Очень не хотелось бы, чтобы подобное произошло с нами.

С текущего учебного года в школу вернулось профильное обучение. Для его организации одним из обязательных условий является наличие квалифицированных кадров. Готовясь к августовскому совещанию по этому вопросу, я проанализировала организацию обучения на повышенном уровне в нашей школе. В минувшем учебном году в 10-х и 11-х классах на повышенном уровне работали 9 учителей. Все они имеют стаж более 13 лет, у 8 педагогов высшая категория, у одного – первая, почти все были отличниками в школе и закончили вузы с хорошим результатом, у некоторых – дипломы с отличием. А что мы имеем в системе подготовки кадров теперь? У меня вызывает тревогу нынешняя ситуация с поступлением на педагогические специальности. Хорошо еще, если педвуз был выбран выпускником из интереса к профессии, а не от безысходности, потому что на другие специальности не прошел. Если в результате к нам на работу придет специалист, у которого в школе был невысокий средний балл аттестата, и в дипломе по профильным предметам выставлены отметки «5» или «6», то как-то не верится, что станет такой учитель высококвалифицированным педагогом, активно внедряющим современные педагогические технологии.

В. ЛУКАШЭВІЧ: Педагог – прафесія творчая, і настаўнікам можа працаваць толькі той, хто прыйшоў у школу па закліку сэрца, а не таму, што яго прымусілі ці ад безвыходнасці. На маю думку, сёння школе рэальна пагражае небяспека застацца без высокакваліфікаваных спецыялістаў.

Тэарэтычна купіць за грошы веды, дакумент аб адукацыі, мабыць, можна, але паспрабуйце купіць маральнасць, павагу да старэйшых, патрыятызм, любоў да Радзімы...

А. СЯГОДНІК: У любой прафесіі выпадковы чалавек прыносіць шкоду, а ў школе ж у шмат разоў больш, бо настаўнік фарміруе чалавека. Рыхтуе да жыцця! І гэта адразу адчувальна для грамадства. Аднак я

ПРЯМАЯ РЕЧЬ

Михаил ЖУРАВКОВ,
министр образования
Республики Беларусь:

– Система образования – один из самых важных секторов в социальной сфере нашего государства. Мы осуществляем подготовку специалистов и, что более важно, формируем личность. И процессы в системе образования непосредственно связаны с тем, что происходит в мире.

Если анализировать все факторы, определяющие стратегию развития системы образования, прежде всего надо назвать глобализацию, которая более всего влияет на содержание и технологии образования. Содержание образования на всех этапах должно ориентироваться на подготовку специалиста, готового осуществлять свою профессиональную деятельность в глобальном пространстве. Это должна быть личность, которая сумеет реализовать свой потенциал в интересах страны, будет иметь внутреннюю мотивацию к этому.

Конечно, преобразования, которые коснулись отечественной системы образования, существенно изменили, в том числе, и условия поступления в педагогические вузы. Например, педагоги говорят, что улучшилось качество подготовленности абитуриентов. Речь идет о тех, кто проходил подготовку в педагогических классах.

Если говорить об аттестации самих педагогов, то в последнее время все больше специалистов повышают свою профессиональную

ўпэўнены, што няма таго настаўніка, які б хацеў, каб яго вучань быў дрэнным. Можа, педагог не валодае методкай дасканала, можа, вопыту не хапае, але заўсёды любы настаўнік імкнецца, каб яго вучань быў і адукаваным, і ў жыцці добрым чалавекам, сапраўдным грамадзянінам і г.д.

– **Какие меры могли бы привлечь в педагогические вузы действительно талантливых ребят, которые станут настоящими учителями?**

категорию. Особенно популярно сейчас полученные категории «учитель-методист». Возможность творческой самореализации имеет для педагога не меньшее значение, чем его материальное поощрение. И на сегодняшний день у любого учителя в нашей стране есть возможности для того, чтобы разрабатывать и реализовывать свои инновационные проекты. Смотрите, как активно работает клуб «Хрустальный журавль», который объединяет участников республиканского конкурса «Учитель года». Их лекции и занятия для учителей всегда вызывают массу положительных откликов. Именно для таких энтузиастов и была введена квалификационная категория «учитель-методист». Она присваивается лучшим учителям, имеющим высшую квалификационную категорию и авторскую методику преподавания учебного предмета, утвержденную Министерством образования. Но наличие высшей категории, мы считаем, нужно подтверждать.

Учитель – сложная профессия. Он должен быть не только специалистом, но и своего рода исследователем детского интеллекта. Можно, конечно, всю жизнь оставаться на одном уровне и перестать быть интересным для учеников, а можно постоянно поднимать собственную планку профессионального мастерства.

Нельзя недооценивать и влияние самого учительского сообщества на работу в педагогике – речь идет о межсетевом взаимодействии, деятельности учительских клубов. Есть любопытные цифры: в целом по стране место работы меняют только 7–8% молодых специалистов-педагогов. Это так называемая внутренняя текучесть кадров в самой системе – например, переходят на работу из сельской местности в город. Я считаю, что такие показатели говорят о многом. Труд педагога, безусловно, тяжел. И сейчас, с развитием информационных технологий, требования к нему стали выше. Ведь если раньше учитель был первым носителем информации, то сейчас

на первое место вышла его коммуникативная функция. Современный педагог должен не только транслировать знания, но и, что более важно, уметь общаться и с ребенком, и с родителем. Именно ребенок оказывается в центре внимания всех участников образовательного процесса. Думаю, это правильно. При таком раскладе возрастает роль педагога, школы, кружка. А значит, учитель должен быть готов и к тому, что сейчас дети выбирают педагога. Нужно уметь взаимодействовать с ними.

Учитель – это не только зарплата. Но и та обстановка, которая создается в коллективе. Зарплаты у всех педагогов сходные, но есть школы, в которые желающие работать в очередь выстраиваются, и есть учителя, к которым дети стремятся. Это происходит не только в столице. Например, в гимназию № 3 Могилева, директор которой Игорь Якименко удостоен звания «Учитель года – 2004», педагогов в кадровый резерв набирают по конкурсу. 12 выпускников этой гимназии поступили в педуниверситеты. Вот это важно.

Что нужно делать, чтобы в обществе рос престиж профессии педагога? На мой взгляд, основные пути решения этого вопроса – ранняя профессионализация, подготовленность педагога, постоянное образование через всю жизнь. В последнее время и роль общественности и СМИ в данном процессе стала более заметна – появляются публикации, которые агитируют «за» профессию учителя, рассказывают о тех, кто занимается педагогическим трудом в школах и гимназиях, педагоги делятся своим опытом в специальных группах в социальных сетях. Важный этап работы в системе образования – популяризация педагогической профессии. В этом заметную роль играют педагогическое сообщество, клуб «Хрустальный журавль», методические приемные и виртуальные гостиные.

В. ЛУКАШЭВІЧ: Напэўна, у педагагічных ВНУ пойдучь здольныя і таленавітыя маладыя людзі, калі будуць разумець, што пасля заканчэння вучобы іх чакаюць стабільная зарплата, разумныя вучні і падтрымка бацькоў і калег. Але яшчэ для гэтага неабходна павысіць так званую «планку» – прахадны бал, каб у педагогі ішоў толькі той, хто любіць і ведае адпаведны прадмет, а не той, хто шукае, дзе меншы конкурс.

Калі прыгадваць вучобу ў педуніверсітэце, дык на першай ступені вышэйшай адукацыі ў маёй групе вельмі мала было студэнтаў, якія марылі стаць настаўнікамі. Асноўная маса, адпрацаваўшы два гады па размеркаванні, як патрабуе заканадаўства, стала працаваць у іншых сферах. А вось калі я вучылася ў магістратуры, сітуацыя была процілеглая. Практычна ўсе студэнты на другой ступені вышэйшай адукацыі, нягледзячы на меркаванні аб нізкім прэсты-

жы, на невысокую заработную плату ў перспектыве і перагружанасць настаўніцкай працы, прыкладалі ўсе намаганні, каб стаць кваліфікаванымі педагогамі.

Р. ЗАХАРИЧ: Не могу сказаць, што нынешние выпускники школ не выбирают педагогические специальности. Выбирают. И в школу возвращаются. За два года к нам пришло четверо молодых специалистов – это наши выпускники. Проблема в том, что будущие педагоги чаще выбирают такие предметы, как иностранные языки, психология, хотят стать учителями-дефектологами или преподавателями музыки, но не математики, физики, химии. Сегодня в школе средний возраст учителей по этим предметам – за 40. Кто придет им на смену?

А. СЯГОДНІК: Адна з праблем нашай адукацыі – сістэма падрыхтоўкі кадраў. У яе павінны быць уцягнуты ўсе структуры на ўсіх этапах – ад прафарыентацыі да навучання і ўладкавання на працу. Памятаю, некаторыя кіраўнікі лічылі, што ВНУ нясе адказнасць за спецыяліста і пасля яго працаўладкавання... Цяпер жа, я перакананы, і тыя, хто рыхтуе кадры, і для каго рыхтуюць кадры павінны аднолькава адказваць за паступаючых у навучальныя ўстановы: і за падрыхтоўку, і за практыку. Карацей, сістэме адукацыі ў цэлым трэба больш практычнай накіраванасці, аб'яднання намаганняў усіх структур, якія маюць дачыненне да падрыхтоўкі кадраў. І неабходна гэта на ўзроўні дзяржавы больш жорстка замацаваць.

Гаворачы пра падрыхтоўку педагогаў, прывяду факты з уласнага досведу. У Гродзенскай вобласці, дзе я працаваў кіраўніком упраўлення адукацыі, у 2011–2012 гадах прыходзіла на работу ў школы каля 700 выпускнікоў штогод, і мы думалі, як іх усіх уладкаваць, бо вакансій было звычайна менш. Але па асобных спецыяльнасцях – фізіка, матэматыка – склаўся дэфіцыт маладых педагогаў... Вучыцца на іх хлопцы не ішлі, і дзяўчат звычайна паступала мала. Да таго ж у пэўны час быў скарочаны прыём на матэматычныя спецыяльнасці ў нашых ВНУ. Так і нарадзіліся праблемы. Вось гэтыя пашыраныя магчымасці паступлення ў педагагічныя ВНУ якраз дапамагаюць выправіць кадравы дысбаланс.

В. ЛУКАШЭВІЧ: На маю думку, паспрыяць прафесійнай арыентацыі на педагагічныя спецыяльнасці можа таксама выпрацоўка

дакладных крытэрыяў ацэнкі дзейнасці настаўніка, каб педагог разумее, чаго ён павінен дасягнуць і за што ён будзе атрымліваць грошы. Так, падзенне цікавасці да педагагічнай прафесіі асабліва прыкметна сярод мужчын. Адна з прычын адтоку настаўнікаў-мужчын са школы і зніжэння цікавасці юнакоў да педагагічных спецыяльнасцей – нявызначанасць прафесійных абавязкаў, бо мужчыны ж любяць канкрэтыку.

– Что, по вашему мнению, нужно сделать, чтобы педагог и школа в целом чувствовали себя уверенно и могли спокойно работать на общее благо?

Р. ЗАХАРИЧ: Выполнять две свои главные задачи – учить и воспитывать – нам мешает загруженность. Необходимо освободить школу и учителя от выполнения несвойственных функций. А сегодня при посещении семей своих учащихся классный руководитель почему-то должен не просто познакомиться с условиями их проживания, но и выяснить исправность электропроводки, отопления. Наверное, это могут и должны сделать другие организации, более компетентные в данных вопросах. И это только один пример.

А. СЯГОДНІК: Галоўнае – трэба аб'яднаць грамадства вакол школы, вакол вырашэння яе праблем... Паўтаруся: нароўні са школай павінны рабіць сваю работу і несці адказнасць за дзяцей многія выхаваўчыя ці адказныя за іх бяспеку структуры. Гэта першае. Другое. Мы пастаянна гаворым пра нехарактэрныя функцыі настаўніка. Але ж гэтую работу нехта ўсё роўна павінен рабіць. Тут ёсць выйсце – калі нельга паменшыць кола абавязкаў, дык трэба за іх плаціць – за клопаты пра падвост дзяцей, пра харчаванне... Не павінен педагог усё гэта выконваць на грамадскіх пачатках.

Р. ЗАХАРИЧ: Чтобы педагоги чувствовали себя уверенно, нужно поднять заработную плату учителя хотя бы до средней по стране. Во-первых, это повысит конкурсы в педагогические вузы. А вот тогда, чтобы отсеять людей, случайных в педагогике, следует ввести психолого-педагогическое собеседование с абитуриентами. Но именно в таком порядке. Во-вторых, это поможет вернуть мужчин в школу. Престиж учителя серьезно пострадал, когда из школы начали уходить мужчины. И это случилось не за последние 20 лет: было две волны вымывания муж-

чин – в 1960-е и в 1980-е годы. Мужчина-учитель, как и любой другой, должен иметь возможность содержать свою семью за свою зарплату, а не за всевозможные подработки. Следующая экономическая составляющая – обеспечение ведомственным жильем, хотя бы молодых семей.

– Постоянное внимание государства к проблемам школы, участие в решении проблем, в том числе и материального характера, нельзя не заметить. В то же время остаются нерешенные вопросы. Возможно, тут могут помочь депутаты?

А. СЯГОДНІК: Так, дэпутаты імкнуцца ўнесці сваю лепту ў вырашэнне праблем. Нам удалося дабіцца, каб у Законе аб бюджэце было прапісана: тыя грошы, што выдзяляюцца на адукацыю, павінны быць замацаваны за сістэмай і ні ў якім выпадку не перакідвацца ў іншыя галіны. Гэта першае. Па-другое, магчымая эканомія сродкаў накіроўваецца на аплату працы як на прыярытэтную патрэбу. У сістэме адукацыі шмат робіцца апошнім часам па скарачэнні і аптымізацыі штатаў, і тыя сродкі, што вызваляюцца, трэба накіроўваць на павышэнне заробатнай плагы.

У праекце дзяржаўнага бюджэту на 2016 год, які ўжо разглядаўся парламентарыямі, закладзена павышэнне фінансавання сістэмы адукацыі і зарплаты яе работнікаў недзе на 13 %. Вядома, хацелася б больш. Але дзяржава і так падтрымлівае школу і педагогаў як можа. Далей трэба працаваць мясцовым уладам. Такія магчымасці ёсць. І ёсць прыклады, як вырашаецца пытанне ў рэгіёнах. Віцебскі вопыт трэба распаўсюджваць, і мы будзем яго рэкамендаваць для выкарыстання па ўсёй краіне.

– Вернемся к теме престижности-непрестижности профессии. Могут ли что-то сделать для повышения своего авторитета в обществе сами педагоги?

Р. ЗАХАРИЧ: Может быть, ответ на этот вопрос содержится в совете, который дают психологи людям с заниженной самооценкой: «Полюби себя, и все полюбят тебя!». Пока мы сами не станем с пиететом относиться к своей профессии, окружающие никогда не поверят в престижность нашей работы. У учителя должно быть стремление учить, постоянно совершенствоваться, повышать квалификацию, общий уровень развития, быть интересным своим учени-

кам. Учитель не имеет права плакаться на свою тяжелую работу или низкую зарплату родителям, а тем паче ученикам. Это может быть темой для обсуждения только в своей среде.

Ведь в конечном итоге престижность нашей профессии вовсе не в зарплате. Престижность в интересе! Учитель получает удовлетворение не от денег... Когда глаза ученика загораются пониманием, когда ученик добивается успеха, ты понимаешь, что ты нужен, и вот тогда – крылья за спиной! Это самое главное.

А. СЯГОДНІК: Настаўніку трэба вучыцца ўсё жыццё. І гэта павінен разумець кожны, хто ідзе ў прафесію. А яшчэ – трэба любіць дзяцей, і наогул людзей, хоць гэта заўсёды няпроста. Калі гэта ёсць, тады паступай – атрымлівай прафесію. Безумоўна, каб мець аўтарытэт, настаўнік павінен адпавядаць часу, размаўляць з дзецьмі на іх мове. Прачытай у інтэрв'ю аднаго дырэктара беларускага ліцэя: «Калі настаўнік не ведае, што такое сэлфі, дык гэта ўжо не настаўнік». Настаўнік – чалавек адной спецыяльнасці, і можа чагосьці не ведаць у іншых навукках. І гэтага не трэба баяцца. Але трэба імкнуцца ведаць, быць на адной хвалі з вучнямі. Настаўнік павінен быць з дзецьмі не толькі ў класе, але і жыць іх жыццём па-за школай.

Р. ЗАХАРИЧ: С горечью замечаю, что учителей теперь редко называют интеллигентами. И только мы сами можем вернуть себе такое право. Но для этого надо стать интеллигентными. Учитель, несмотря ни на какие жизненные коллизии, должен быть, прежде всего, учителем. В этом заключается весь смысл нашей профессии.

В. ЛУКАШЭВІЧ: Настаўнік з вялікай літары – гэта такі настаўнік, пра якога і праз дваццаць год успамінуць з павагай і любоўю. Кожнаму настаўніку неабходна самому клапаціцца пра сваё добрае імя. Толькі асабістым станоўчым прыкладам ён можа стварыць свой аўтарытэт. А яшчэ – добра-сумленнай працай і адказнымі, клапацілівымі адносінамі да дзяцей. Л.М. Талстой сказаў, што добраму настаўніку дастаткова мець толькі дзве якасці – вялікія веды і вялікае сэрца. Я думаю, што гэтыя словы Льва Мікалаевіча актуальныя і для мінулага, і для сучаснасці, і для будучыні.

**Круглый стол провела
Татьяна ШАБЛЫКО** ▮